

מיין (לעצטע) נסיעה *

1 דעם צווייטן אלול, פֿאַר אַ יאָרן, תרכ"ט¹, האָב איך מיך מיט מיין ביידל ספרים אַרײַנגעפּעקלט אין קיעוו. איך זאָג אַרײַנגעפּעקלט, מחמת, ווי איר ווייסט, איז אַ ייד אין קיעוו טריפּה סחורה. ער טאָר זיך דאָרט ניט געפֿינען, סיידן מיט אַ בלאַמב², דאָס הייסט, אַז ער צאָלט פּאַשלינע³ און נעמט אַ קופּעטשעסטוואָ⁴. ווי עס האָט אַ פנים, טאָרן קיין יידן דאָרט ניט זיצן, ניט ווײל מע האַלט זיי פֿאַר אומערלעכע, גראַבע, אומגעבילדעטע מענטשן, וואָרעם, ראשית, אַזוי פֿיין, אַזוי ערלעך זײנען זיי דאָך, לכל הפחות, ווי ציגינער. פֿאַר וואָס זשע גייען דאָרטן אַרום ציגינער מיט נאָך אַנדערע שלעך פֿראַנק און פֿריי? צווייטנס, וואָס איז קופּעטשעסטוואָ פֿאַר אַ סימן פֿון ערלעכקייט? מע קען זײַן אַ קופּעץ און פֿאַרט אַ גרויסער מאַשעניק⁵. דריטנס, וואָלטן דאָך דאָרטן געמעגט זיצן די, וואָס האָבן אַ מאָל געלערנט אין שקאַלעס, אין ראַבינער־שולן, אויך מחברים און נאָך אַזעלכע, וואָס זײנען זייער פֿינע געלערנטע מענטשן, כאַטשע־נעבעך, זיי האָבן ניט קיין געלט צו צאָלן גילדע? וואָס דען זשע איז דער אמתער טעם? דאָס, זײט מוחל, גייט פֿרעגן אַנדערע, קליגערע, פֿאַרשטענדיקערע פֿון מיר. איך בין ניט אויסן זיך דאָ אַרײַנצולאָזן אין חקירות און גיין אין הויכע דרכים, פֿאַרקריכן ביז דעם אלף הששי... און איבעריקנס, וואָס מאַכט עס אויס, געלויבט איז השם יתברך, יידן זיצן דאָך פֿאַרט אין קיעוו. דאָרטן געפֿינט זיך היינט, אָן עין־הרע, אַ גרויסע עדה יידן, זאָלן זיך מערן. זיי האָבן שוין, דאַנקען גאָט, אַ טאַקסע מיט נאָך אַזעלכע גוטע תקנות, באַלד אַפֿשר אַזוי, ווי אין גלופּסק. עס קאָסט אַ מאָל אַ קערבל, נו, מילא, כע!...

2 מינע געשעפֿטן זײנען אין קיעוו ניט געגאַנגען אין בעסטן. דער פּריון פֿאַר די ספרים איז געוועזן זייער ווייניק און שטעכעווען האָט זיך ניט געמאַכט מיט וועמען. בכלל איז מיר דאָס גאַנצע יאָר ניט געגאַנגען. עס איז געווען אַ פֿינצטערער, אַ ביטערער יקרות. קיינעם איז ניט געלעגן אין קאַפּ אויסצוגעבן

* איבערגעדרוקט לויטן נוסח פֿון מינסקער שטערן (10 יולי 1939, ז' 1-4) דאָרט גופֿא ווערט פֿאַרצייכנט, אַז דאָס איז געווען אַ כתב־יד, וועלכער האָט זיך געפֿונען אין אַלאַוקראַינישן מוזיי פֿאַר ייִדישער קולטור אויף מענדעלעס נאָמען, אין אַרעס. דער מוזיי איז, ליידער, צערויבט און פֿאַרברענט געוואָרן בשעת דער דײַטשער אַקופּאַציע אין משך פֿון דער צווייטער וועלט מלחמה.

געלט אויף ספֿרים. מיין הויפט־האַנדל איז געווען שטעך, ווי דער שטייגער איז פֿון ייִדישע מוזיק־ספֿרים, היינט, גאָר תחילת בין איך אַרויסגעפֿאַרן מיט תיקון־שבוּעותלעך, תיקון תודהלעך, מיט עטלעכע מסיכּות 'ביצָה' וכדומה, האָב איך זיי אַרום ראש־חודש אָב אויסגעביטן אויף קינות, אויף תחינות, אויף מסיכּות 'גיטין' וכדומה. דערנאָך האָב איך די מינים ווידער אויסגעביטן אויף לוחות, אויף 'תיקוני זוהר', אויף סליחות, אויף מחזורים, מענה־לשונס און תפֿילין־זעקעלעך. די דאָזיקע מינים ווידער האָב איך אָסיען־ציטט אויסגעביטן אויף 'גדולת יוסף־ס', אויף גרינע שאַלן, בראָדער געאַרבעטע לייבלעך, ברעסלעווער זאָקן און אויף דובר־אָוונער טליתים, וכדומה. נאָך דעם האָב איך ווייטער די זאָכן געביטן אויף ברעך, אויף מעש און קופּערוואַרג. קורץ, איך האָב געאַרבעט, געמאַכט געשעפֿטן, אָפֿט זייער גוטע, גילדענע געשעפֿטן, כ'האָב איבערגעהאַנדלט מיט אַ וועלט, און נאָך אַלע זאָכן איז ביי מיר אין קעשענע געווען פּוסט. איך ווייס ניט, אפֿשר גייט עס אין אַנדערע מסחרים אויך פּונקט אַזוי. אפֿשר, אַז מען זאָל זיך גוט צוקוקן, גייט עס אַזוי מיט אַלע בריות און גאָלדשפינערס. נאָר איך בין דאָס ניט אויסן.

3 איך בין אַרומגעגאַנגען אין איינע צרות. וואָס טוט מען דאָ? – האָב איך געטראַכט. אויף דער סטאַנציע קומט; מיין ווייב שרייבט מיר, איך זאָל למען־השם קומען אַהיים; איך בין שוין צוויי יאָר געזונד אין דער פֿרעמד. זי שרייבט געוואַלד, מען דאַרף דעם עלטערן זון חתונה מאַכן, עד מתי וועט ער זיצן אַ בחור? נאָך אים זיצט אַ בתולה אַ כלה, דער מחותן פּיקט אין קאַפּ אַריין מע זאָל שוין חתונה מאַכן. דער חתן קען מער ניט זיצן. נאָך איר איז פֿאַראַנען נאָך אַ בתולה, און מע מוז זי אויך פֿאַרקנסן, שדכנים שלאָגן אָפּ דאָס שוועל. דערצו נאָך האָבן זיך נאָך ביי מיר צעריסן די שטיוול, קריכנדיק אויף די קיעווער בערג. הכלל עס איז מיר געוועזן גאָר ניט פֿריילעך.

4 ליגנדיק ביינאַכט אויפֿן געלעגער, איז ביי מיר געבליבן איך זאָל פֿאַרקויפֿן מיין פֿערדל. איין מאָל, וועל איך עס פֿאַרשפּאַרן צו האַדעווען, און צווייטנס, וועט מיר דאָס געלט וואָס איך וועל פֿאַר אים נעמען, צו נוץ קומען אויף הוצאות אַהיים. אַוודאי האָט מיר שטאַרק באַנג געטאָן זיך צעשיידן מיט מיין פֿערדל, וואָס עס איז שוין ביי מיר אַזוי פֿיל יאָרן. שוין גאַנץ לאַנג, אַז איך האָב עס געקויפֿט, אַקוראַט אין דעם יאָר, וואָס איך בין אַראָפּ פֿון קעסט, און מיין ווייב איז געלעגן געוואָרן מיט אַ פֿינפֿט מיידל עליה־השלום. איך האָב עס גענומען אין שטעך פֿאַר רומל און אַלט מעש, און פֿון יענער צייט אַן האָב איך מיט אים געמאַכט אַלע מינע נסיעות און אויסגעפֿאַרן אַ וועלט. אַוודאי איז מיר ניט ניהא געווען זיך צעשיידן אויף דער עלטער מיט אַזאַ געזעלן, וואָס איז תמיד געוועזן אַזוי געטריי, וואָס האָט מיר ניט פֿון איין בלאָטע אַרויסגעפֿירט און געליטן, פֿאַרשוואַרצט געוואָרן מיט מיר איניינעם. נאָר וואָס האָב איך געקענט בעסער מאַכן? וואָס טוט דען אַ מענטש ניט פֿון זיין געזונט וועגן? וויפֿל פֿריינד, וויפֿל געטרייע, גוטע פֿריינד, פֿאַרקויפֿט מען דען ניט פֿון פּרנסה וועגן? וואָס זאָג איך פּרנסה? קען דען ניט איטלעכער פֿון אונדז אַזעלכע מענטשן, אי

רייכע, אי געבילדעטע, וואָס פֿאַרקויפֿן זייערע האַרץ־פֿריינד טאַקע גאָר פֿאַר אַ קלייניקייט, פֿאַר אַ הניפֿה, פֿאַר אַ קערבל. אָדער פֿאַר אַ גוטן מיטאַג? ניט דאָס אָבער בין איך אויסן.

5 דער ערשטער מענטש, וואָס האָט מיר אין דער פֿרי אָפּגעגעבן אַ גוט־מאָרגן בײַ מיר אויף דער סטאַנציע, איז געווען די באַלעבאַסטע.

6 – גוט מאָרגן, רב מענדעלע – האָט זי געזאָגט מיט אַ חן – נעמט ניט פֿאַר אומגוט, וואָס איך בעזפֿאַקאָיע' אייך גאַנץ פֿרי, טאַמער קענט איר מיר געבן עטלעכע קערבלעך, איך וויל גיין עפעס איינהאַנדלען אויף יום־טובֿ, היינט איז אַ מאַרק־טאַג, אפֿשר וועט מיר דער ריבונז־שלי־עולם באַשערן אַ מציאה. איך בין דאָך אַן אַרעם מענטש, אַ וויסטע אַלמנה מיט קליינע קינדער.

7 – היינט איז אַ מאַרק־טאַג – האָב איך מיר אָנגערופֿן זייער צעמישט – נו, עלקע, היינט וועל איך אייך געבן, היינט.

8 די באַלעבאַסטע האָט געמאַכט אַ קרום פנים און איז אַרויסגעגאַנגען. מיר איז געוואָרן זייער פֿאַסקודנע⁶ אויפֿן האַרצן. מיין גאַנצע האַפֿענונג איז איצט געוועזן דאָס פֿערדל.

9 נאָר איין גאָט ווייס, ווי ס'איז מיר געווען אויף דעם האַרצן בשעת איך בין אַריינגעגאַנגען אין שטאַל. מיין פֿערדל, נעבעך, איז געלעגן איינגעהויקערט אין צענטן, עס האָט געסאַפֿעט, געקרעכצט און שטאַרק געמאַכט מיט די זייטן. לעבן אים איז ניט געווען אַפֿילו קיין איין היי, פֿון האָבער האָט מען שוין גאַרניט צו שמועסן. זײַט עטלעכע טעג האָט דער שלימזליק עס אַפֿילו אין די אויגן ניט אָנגעקוקט, חוץ אַ ביסל סיטשקע. אַז איך בין צו אים צוגעגאַנגען נעענטער, האָט ער זיך מיט צרות געשטעלט, זיך אויסגעצויגן אויסצוגלייכן די אַלטע ביינער, האָט אויפֿגעשטעלט זײַנע אויערן און אויסגעשטרעקט דעם האַלדז צו מיר מיט אַזאַ פֿריינדלעכן קוק, גלייך ווי עס האָט גערעדט "נאַ, טו מיט מיר וואָס דו ווילסט. איך וועל דיר שלעפֿן מיט דײַנע ספֿרים כל זמן עס שלאָגט זיך נאָך אין מיר אַן אָדער". איך האָב אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ און האָב מיך געשעמט קוקן מיין פֿערדל אין פנים, גלייך ווי איך בין באַגאַנגען אַ פֿאַרברעכן. אַך, האָב איך אַ קרעכץ געטאָן און האָב עס אָנגענומען פֿאַר דעם פֿאַוועד⁷ און אים אַרויסגעפֿירט אויף דער גאַס.

10 איך האָב מיך מיט מיין פֿערדל אַרומגעפֿירט הין און צוריק לעבן די ליוועראַנטן. איינער איז צו מיר צוגעגאַנגן, ער האָט אַ ווייז געטאָן מיטן פֿינגער אויף דעם פֿערדל און מיר געפֿרעגט מיט אַ שמייעלע:

11 – פֿעטער, איר ווילט דאָס פֿאַרקויפֿן?

12 יאָ – האָב איך געענטפֿערט – איר ווילט דאָס קויפֿן?

13 – וואָס טויג מיר אַזאַ פֿגירה – האָט ער זיך אָנגערופֿן מיט אַ געלעכטער – איר זאָלט עס מיר שענקען, פֿעטער, וועל איך עס ניט נעמען.

14 נאָך עטלעכע זײַנען צוגעגאַנגען, האָבן באַטראַכט מיין פֿערדל מיט אַ געלעכטער און זײַנען אַוועקגעגאַנגען, ניט צו ריידן מיט מיר אַפֿילו אַ וואָרט. צום סוף איז נאָך איינער צוגעגאַנגען צו מיר און האָט פֿראָסט אַ זאָג געטאָן:

- 15 א פֿערציקער אפֿשר וועל איך אייך געבן פֿאַר אַינער דרינדע. וואָס קען דען ווערט זײַן אין גאַנצן זײַן פֿעל? עס איז דורך צעביסן, דאָס וויידל אויסגעקראַכן, אַפֿילו פֿאַדקאוועס, מישטיינס געזאַגט, וועל איך פֿון אים ניט קענען אַראָפֿנעמען. נו, ווילט איר? – האָט ער זיך נאָך אַ מאָל אָנגערופֿן צו מיר – זאַגט, וואָס שווייגט איר, פֿעטער?
- 16 אַזעלכע בזיונות, מיט אַזעלכע רייד האָב איך שוין ניט געקענט אויסשטיין. סטייטש, פֿאַרקויפֿן מיין פֿערדל פֿאַר אַ שפּאַט־געלט, מע זאָל אים הרגענען און אַראָפּציען דאָס פֿעל? מיין פֿערדל, וואָס האָט מיר געדינט און בײַ מיר געבידעוועט אַזוי לאַנג געטריי, וואָס בײַ אַ שלעכטער צײַט פֿלעג איך אים ניט איין מאָל זאַגן, ער זאָל זוכן אַ היי אין סידור, וואָס ניט איין מאָל פֿלעגט ער אָננעמען פֿאַר ליב אַ טאַרבע מיט דאַרע שטיקלעך ברויט, וואָס איך פֿלעג אַפּקויפֿן אויף דעם וועג בײַ אַרעמע לײַט, וואָס האָט אָנגעוווירן בײַ מיר זײַן געזונט, זײַן לײַב און לעבן און אַ מאָל אַנידערגעלייגט זײַן וויידל, נעבעך, בײַ די גלופסקער ווייסע חבֿרה?
- 17 ניין, ניין, האָב איך געזאַגט, אַזוי שלעכט אַקעגן אים וועל איך ניט זײַן. איר וועל עס ניט פֿאַרקויפֿן. עס מעג זיך זײַן מיט מיר וואָס עס וויל זיך. און באַלד טאַקע האָב איך עס גענומען און געגאַנגען צוריק אויף דער סטאַנציע.

הערות

- 1 ב' אלול תרכ"ט: משמעות זומער 1869.
- 2 בלאַמב: אַ פּלאַמבע. געמיינט, משמעות, אַ דערלויבעניש געחתמעט מיט אַ פּלאַמבע.
- 3 פּאַשלינע: אַן אַפּצאַל, אַ שטייער.
- 4 קופּעטשעסטוואָ: אַ חזקה צו פֿירן אַ מיסחר.
- 5 מאָשעניק: שווינדלער, דרייער, אַפּנאַרער.
- 6 גילדע: שטייער פֿון פּראָעסיאַנעלע בעלי־מלאַכות און סוחרים; אַן אַפּצאַל דער בראַנזשע.
- 7 בעזפּאַקאָיען: מטריח זײַן, מדריך־מנוחה זײַן.
- 8 פּאַסקודנע: מיאוס, שלעכט.
- 9 פּאַוועד: פֿון רוסיש: 'פּאַוואָד' מיינט 'לייצע'.

נסיעתי האחרונה *

1 אשתקד, ביום השני לחודש אלול תרכ"ט¹, התגלגלתי בעגלתי עמוסת הספרים לקייב. אני אומר התגלגלתי עם צרור ספרי, באשר, כידוע לכם, אין היהודי בקייב אלא מעין סחורה פסולה. אסור לו להימצא שם, אלא אם כן יש לו רשיון טבוע בחותמת, המוכיח, זאת אומרת, שהוא משלם מכס וזכאי לחזקה על מעשה־מסחר. ויש לשער, שאסור ליהודים להתגורר בעיר לא מפני שחושבים אותם לאנשים בלתי הגונים, או גסים או בורים נבערים, באשר הם לפחות הגונים כצוענים. ומפני מה איפוא מתהלכים להם הצוענים ואורחי־פריח למיניהם חופשיים כציפורי דרוור? שנית, כיצד ניתן לראות במעשה־מסחר סימן היכר להגנות? פלוני יכול להיות סוחר, ועם זה גם נוכל גדול ורמאי. שלישית, הרי מותר היה להרשות לאלה, שאי פעם למדו בבתי־ספר, באולפני־רבנים או אף לסופרים או דומיהם, שהם אנשים מלומדים למדי, להתגורר שם, אף כי אין להם, למסכנים, כסף כדי לשלם את המכסים. ומהו באמת עיקר טעמו של האיסור הזה? את זה, במחילה מכבודכם, יהיה עליכם לשאול אנשים זולתי, חכמים ונבונים ממני. אין זה ענייני כלל לחטט בחקירות ולהגיע גבוה גבוה עד לאלף הששי... ומעל לכל, מה זה חשוב כל־כך? יהודים, ברוך השם, בכל זאת יושבים ומתגוררים בקייב. נמצאת שם עדה גדולה של יהודים, בלי עין הרע, שרק יפרו וירבו. ויש להם, תודה לאל, קופת־בשר ועוד מוסדות מתוקנים מעין זה, כמעט כמו בכסלון. זה עולה לפעמים רובל, אז מה בכך? נו, מילא, חה!...

2 עסקי בקייב לא התנהלו במיטבם. הפדיון מן הספרים היה עלוב, ולא היה גם עם מי לערוך סחר־חליפין. ובכלל, במשך כל השנה ההצלחה לא האירה לי פנים. היוקר הרב והמאמיר היה מר כלענה וחשוך. לא עלה בדעתו של איש להוציא כסף על ספרים. עיסוקי המסחר העיקריים שלי היו החליפין כדרכם של מוכרי־ספרים יהודיים. כלומר, יצאתי לדרך לכתחילה כשבאמתחתי מספר

* כתב היד המקורי היה שמור במוזיאון לתרבות היהודית על שם מנדלי מוכר־ספרים באודסה. הוא פורסם בכתב העת 'שטערנ' (כוכב) במינסק, מיום 10.7.1939, עמ' 1-4. המוזיאון נהרס ונשרף, לצערנו, בימי מלחמת העולם השנייה והכיבוש הגרמני. וחבל על ראבדין.

תיקוני־שבועות, תיקוני־תורה, מסכתות אחדות 'ביצה' וכדומה. כל זה החלפתי לפני ראש־השנה תמורת קינות, תחינות, מסכתות 'גיטין' וכדומה. להלן החלפתי גם את אלה תמורת לוחות, 'תיקוני זוהר', סליחות, מחזורים, מעני־לשון ושקיות תפילין. בימי הסתיו החלפתי גם את אלה תמורת כמה ספרי 'גדולת יוסף', סודרים ירוקים, גופיות תוצרת ברודי, גרבי בראסלאב וטליתות מדוברובנה וכדומה. ואת כל הדברים האלה החלפתי שוב להלן תמורת שברי מתכת, פליז ודברי־נחושת. בקיצור, עבדתי ויגעתי, עשיתי עסקים, לפעמים אף טובים מאד, עסקים – זהב, סחרתי עם עולם ומלואו. ולאחר כל הגלגולים האלה ביסי נשאר ריק כלעומת שהיה. איני יודע, אפשר שבכל העסקים הדברים מתנהלים בדיוק כך. ייתכן, שאם מתבוננים מקרוב־מקרוב מוצאים, שכל המצליחנים ורוקמי־הזהב אינם מעלים בחתם יותר. אך אין זה מענייני.

3 הסתובבתי כה וכה ולא הייתי שרוי אלא בצרות. מה עושים? – הרהרתי בליבי. למלון אני חייב כסף; אשתי כותבת ומבקשת, שאחזור למען־השם הביתה; מזה שנתיים אני משוטט כנע־זנד בנכר. היא זועקת 'הושיע נא', כאשר צריך לחתן את הבן הבכור – עד מתי הוא ישב בבית כנער רווק? ואחריו – יושבת לה בבית בתולה־כלה, ואילו המחותן אינו חדל מלנקר בראש ולדרוש במפגיע, שהחתונה כבר תיערך סוף סוף, החתן אינו יכול להמתין יותר. ואחריה חיה וקיימת עוד בתולה שהגיעה לפרקה, והכרח לערוך לה אירוסין, כאשר סף ביתנו הפך כבר אסקופה נדרסת של שדכנים טרחנים. יתר על כן, מגפיי נקרעו תוך כדי טיפוס על גבעות קייב. בקיצור, לא היתה חדווה בליבי.

4 בשוכבי בלילה על משכבי גמרתי בדעתי למכור את סוסי. ראשית, אחסוך לי הוצאות קיומו, כי לא יהיה צורך להאכיל אותו, שנית – הכסף שאקבל תמורתו יעזור לי לשלם את הוצאות הדרך הביתה. צר היה לי, בלי ספק, להיפרד מסוסי, המשרת אותי שנים רבות כל־כך. לפני זמן רב למדי קניתי אותו, ממש באותה שנה, בה תמו ימי קיומי בבית חותני ועל חשבוננו. ואילו אשתי כרעה ללדת את בתנו החמישית, עליה השלום. קניתי אותו בעיסקת חליפין תמורת ערמה של הפצים, המכונים 'רומל', בתוספת מעט נחושת ישנה. ומאז ועד עתה נסעתי עימו אל כל מקום, ממש חרשתי בנסיעותי עולם ומלואו. צר לי, בוודאי, ולא נח לי, דווקא בימי זיקנה להיפרד מעוזר מעין זה, שהיה לי תמיד נאמן, שהוציאני לא מביצה אחת ששקעתי בה. ואף התייסר עימי יחד ופניו השחירו כשולי קדרה, כמוני כמוהו. אך מה הייתי יכול לעשות? מה לא עושה אדם למען בריאותו? כמה ידידים, ידידי אמת, טובים ונאמנים, נוהגים בני־אדם למכור תמורת פרנסה? מה אני אומר – פרנסה?! כלום אין כל אחד מאיתנו מכיר אנשים, מהם עשירים, מהם בעלי־השכלה, המוכרים את ידידי הנפש שלהם תמורת זוטות, תמורת חנופה, תמורת פרוטות או אף תמורת ארוחת צהריים דשנה?

- 5 הנפש החיה הראשונה, שברכה אותי בבוקר השכם בבית המלון היתה בעלת הבית.
- 6 – בוקר טוב, ר' מנדלי – היא אמרה תוך גינונייחן – אל תכעס עלי שאני באה להדריך את מנוחתך בבוקר השכם; שמא מוכן אתה לתת לי רובלים אחדים. רוצה אני ללכת ולקנות אי־אלה מצרכים לחג, באשר יום־שוק היום, שמא יזמן לי ריבונות־שלי־עולם מציאה כלשהי. הריני אשה עניה, אלמנה שוממה המטופלת בילדים קטנים.
- 7 – יום שוק היום! – פלטתי במבוכה – יפה, אלקה, היום אני אתן לך, היום.
- 8 בעלת המלון עיקמה את פניה ויצאה כלעומת שבאה. מצב רוחי נדלח והעביר. היה לי רע ומר. כל תקוותי התמקדה איפוא בסוסי.
- 9 רק אלוהים עצמו יודע מה עגום היה ליבי בבואי להיכנס אל האורווה. סוסי המסכן רבץ לו מכווץ ומכורבל, נושם ונושף בקול, גונח וגוהק, כשצידיו מתנפחים ומצטמקים בשריקה. לא נמצאו לפניו אפילו אניצי חציר בודדים. שלא לדבר כלל על שיבולת־שועל. מזה ימים אחדים עיניו של השלומיאל הזה לא שזפו אפילו שמץ דבר מן הסוג הזה. פרט אולי לכמה חֶפְנֵי תבן. כאשר התקרבותי אליו, הוא קם במאמץ רב על רגליו הכושלות, כאילו ניסה למתוח את עצמותיו הזקנות, זקף את אוזניו ומתח את צווארו לקראתי במחווה חביבה וידידותית, כאילו היה אומר: "הא לך, עשה עימי מה שאתה רוצה, אני אוסיף לסחוב אותך עם ספריך כל עוד הדופק הולם בעורקי." הרכנתי את ראשי וממש התביישתי להביט בעיניו של סוסי, כאילו נכשלתי במעשה פשע. אך, נאנחתי, אחזתי באפסרו והוצאתיו החוצה אל הרחוב.
- 10 כך הסתובבתי עם סוסי סחור־סחור, הלוך וחזור למקומם של סוחרי הסוסים. אחד מהם ניגש אלי, הצביע על סוסי ושאל אותי מבלי להסתיר את חיוכו:
- 11 – דודי, את זה אתה רוצה למכור?
- 12 כן – השבתי – אתה רוצה לקנות אותו?
- 13 לשם מה דרוש לי פגר כזה? – הוא אמר ופרץ בצחוק – גם אם תיתן לי אותו במתנה, דודי, לא אקח אותו.
- 14 אחדים מן הסוחרים ניגשו, בחנו את הסוס, צחקו והסתלקו כלעומת שבאו, ואפילו לא השמיעו מלה באוזני. לבסוף ניגש אלי אחד ואמר בפשטות:
- 15 – כארבעים אולי אהיה מוכן לתת לך תמורת ה'טראַנְטָה' שלך. מה יכול כבר להיות ערך עורו? הוא כולו שחוק ונשוך, הזנב מרוט, ואפילו פרסות לא אצליח לנצל ממנו. נו, אתה מסכים? הוא פנה אלי שנית – אמור, מה אתה מחריש, דודי?
- 16 לא עצרתי כוח לסבול דיבורים כאלה עם בזיונות כאלה. הייתכן, למכור את סוסי תמורת דמי־בזיון, כדי שיהרגו אותו ויפשטו ממנו את עורו? סוסי זה, ששרת אותי בנאמנות והתייסר תחת ידי זמן רב כלי־כך. בימים קשים לא פעם אמרתי לו, שאפילו לא יחלום על חציר באבוסו,² והוא קיבל באהבה תרמיל מלא פירורי לחם ופרוסות יבשות, שהייתי קונה מידי הקבצנים המשוטטים.

סוסי, שבריאותו נהרסה במחיצתי וברשותי, שעגמו חייו ונפגם גופו ולא פעם הוא נאלץ להפקיר את זנבו למעשי השובבות של פוחחי בסלון?
17 – לא, לא – אמרתי – רשע מעין זה לא אהיה לעומתו. לא אמכור אותו, ויבוא עלי אשר יבוא. ואמנם מיד אחזתי באפסרו וחזרתי לבית המלון.

תרגם לעברית: שלום לוריא

הערות

- 1 קיץ 1869.
- 2 במקור נאמר: "ער זאָל זוכן אַ היי אין סידור", כלומר שיחפש את ה'ה' שהוראתה בידיש חציר – לא באבוס אלא בסידור התפילה...